

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayev
(zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji),
Spasimir Domaradzki, Bartłomiej Krzysztan, Damian Szacawa,
Agata Tatarenko

Nr 1688 (193/2026) | 27.08.2026

ISSN 2657-6996
© IEŚ

Jędrzej Piekara

Globalne Południe jako zaplecze mobilizacyjne Rosji

16 sierpnia 2026 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy przekazało, że w szeregach Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej służy co najmniej 2982 obywateli z niemal 40 państw afrykańskich. Blisko 500 z nich zginęło, a 35 przebywa w niewoli¹. Według szacunków od lutego 2022 r. Rosja zwerbowała do wojny w Ukrainie co najmniej 27 tys. cudzoziemców z ponad 130 państw.

Globalne Południe w rosyjskiej doktrynie geopolitycznej. Werbunek zagranicznych żołnierzy na wojnę, którą Rosja prowadzi w Ukrainie, odbywa się w tych samych obszarach, w których Kreml buduje polityczną legitymizację, odwołując się do kategorii „światowej większości” i retoryki antykolonialnej. Jest to zatem aksjologiczne odwrócenie przekazu, który Rosja oficjalnie formułuje wobec Globalnego Południa. Rozbieżność między deklarowaną solidarnością antykolonialną a praktyką werbowania żołnierzy z państw postkolonialnych do udziału we własnej, *de facto* kolonialnej wojnie, stanowi najbardziej podatny na dekonstrukcję element rosyjskiego przekazu.

Po serii wizyt w krajach afrykańskich ministra spraw zagranicznych Siergieja Ławrowa w latach 2022-2023 Federacja Rosyjska przystąpiła do tworzenia z tymi państwami systemowych powiązań, opartych właśnie na zasadzie retoryki antykolonialnej. 7 lipca 2026 r. w Addis Abebie Ławrow prowadził konsultacje z przewodniczącym Komisji Unii Afrykańskiej Mahmoudem Alim Youssoufem, a dzień później w Niamey odbyło się posiedzenie ministerialne w formacie Rosja – Sojusz Państw Sahelu, połączone z otwarciem pierwszej rosyjskiej placówki dyplomatycznej w Nigrze. Kulminacją cyklu ma być trzeci szczyt Rosja – Afryka, zaplanowany w Moskwie na 28-29 października 2026 r. Równolegle działają narzędzia miękkie: sieć „Domów Rosyjskich” agencji Rossotrudnichestwo obecna w 71 państwach, ok. 30 tys. stypendiów rocznie dla studentów afrykańskich, kanały medialne (RT, Sputnik Afrique, kameruńska Afrique Média, TV BRICS) oraz opłacane sieci lokalnych influencerów (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 1593).

Deklarowanej roli lidera „światowej większości” nie odpowiada jednak potencjał gospodarczy. Mniej niż 1% rosyjskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych trafia do Afryki, a wymiana handlowa, mimo wzrostu do 27,7 mld USD w 2024 r., pozostaje wielokrotnie niższa od chińskiej (254 mld USD) i amerykańskiej (65 mld USD)². Rosyjska oferta koncentruje się zatem na kategoriach militarnego bezpieczeństwa. Ich elementem są gwarancje dla elit oraz kontrola nad obszarami wydobywczymi, wdrożone najpierw w Republice Środkowoafrykańskiej, a od 2021 r. w Mali, gdzie działa Korpus Afrykański podległy Ministerstwu Obrony FR. Zjawisko to jest nowym wcieleniem polityki neokolonialnej – utrzymywaniem u władzy rządu zależnego od zewnętrznego protektora w zamian za dostęp do surowców.

Globalne Południe pomiędzy narracją antykolonialną a procederem pozyskiwania rekrutów. Skalę zjawiska pozyskiwania rekrutów w krajach Globalnego Południa przez Federację Rosyjską najpełniej dokumentuje raport *Combatants, Mercenaries or Victims of Human Trafficking?*, przygotowany przez Międzynarodową Federację Praw Człowieka (FIDH), ukraińską organizację Truth Hounds oraz Kazachstańskie Międzynarodowe Biuro Praw Człowieka i ogłoszony 29 kwietnia 2026 r. Liczba zagranicznych rekrutów w rosyjskim wojsku w 2025 r. wyniosła

¹ „V lavakh ZS RF voiuuiut shchonaimenshe 2982 hromadian krain Afryky – MZS”, Suspilne Novyny, 16.08.2026, <https://suspilne.media/1380388/> [26.08.2026].

² M. R. Freire, „Russia's African Gambit: Anti-Colonial Rhetoric and the «World Majority»”, Russian Analytical Digest, nr 331 (30.09.2025), s. 9-12.

blisko 14 tys. osób. Ukraiński wywiad wojskowy przewiduje pozyskanie kolejnych 18,5 tys. osób w 2026 r.³ Ponad 11 tys. rekrutów pochodzi z państw Azji Centralnej, ok. 1,8 tys. z Azji Południowej, od 1,7 tys. do 4 tys. z Afryki, a szacunki dla Ameryki Łacińskiej sięgają 8 tys. (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 1510). Blisko połowa zgonów żołnierzy z Globalnego Południa na rosyjskim froncie następuje w ciągu pierwszych czterech miesięcy od skierowania na front.

Podstawę systemu tworzy przebudowany po 2022 r. porządek prawny. Umożliwiono cudzoziemcom ubieganie się o obywatelstwo po podpisaniu rocznego kontraktu i sześciu miesiącach udziału w „specjalnej operacji wojskowej”. Zniesiono także wymóg udziału w działaniach bojowych. Równolegle podniesiono górną granicę wieku z 30 do 65 lat i usunięto wymóg znajomości języka rosyjskiego. W 2025 r. uzależniono uzyskanie zezwolenia na pobyt od podpisania kontraktu z Ministerstwem Obrony FR.

Obywatele państw trzecich są przy tym konsekwentnie dezinformowani co do charakteru pobytu w Rosji i warunków służby. Ofertą wyjściową jest praca w budownictwie, ochronie, magazynach lub transporcie. Kontrakty przedstawiane są wyłącznie po rosyjsku, a paszporty odbierane po przylocie. Wiele osób nie ma żadnego doświadczenia wojskowego. Większość pojmanych twierdzi, że zapewniano ich o braku udziału w walkach. Tak przygotowani rekruci wykorzystywani są w szturmach.

Zgodnie z art. 118 Trzeciej konwencji genewskiej jeńcy podlegają zwrotowi stronie, w której siłach służyli, także wówczas, gdy nie mają jej obywatelstwa. Tymczasem w praktyce wymian Federacja Rosyjska priorytetowo traktuje własnych obywateli.

Sięganie po cudzoziemców jest pochodną kryzysu zasobu ludzkiego. Straty rosyjskie od lutego 2022 r. sięgnęły ok. 1,2 mln zabitych, rannych i zaginionych, a utrzymanie tempa natarcia wymaga pozyskiwania 30-35 tys. rekrutów miesięcznie. Powtórzenie mobilizacji pozostaje politycznie zbyt kosztowne po doświadczeniu września 2022 r., gdy kraj opuściło ponad 260 tys. mężczyzn. Z kolei mechanizm zachęt finansowych okazuje się niewystarczający.

Cudzoziemcy rozwiązują trzy problemy jednocześnie: nie obciążają rynku pracy dotkniętego niedoborem ok. 5 mln pracowników przy rekordowo niskim bezrobociu, nie generują kosztów politycznych, ponieważ ich śmierć nie wywołuje w Rosji żadnego niepokoju, oraz pozwalają podtrzymać obraz wojny prowadzonej bez udziału rosyjskiej klasy średniej. Azja Centralna pozostaje największym źródłem rekrutów, lecz postępowania karne za najemnictwo w Kirgistanie i Kazachstanie skłoniły Moskwę do globalizacji poszukiwań.

Pozyskiwanie rekrutów odbywa się trzema równoległymi kanałami. Po pierwsze, wobec cudzoziemców przebywających już w Rosji stosowany jest przymus administracyjny. Dotyczy on nawet 6 mln obywateli państw obcych, w tym ponad 4 mln migrantów z Azji Centralnej i pozostałych krajów Wspólnoty Niepodległych Państw. Presja kierowana jest wobec osób o nieuregulowanym lub niepewnym statusie pobytowym – pracowników migrujących, studentów i osadzonych.

Kontrakt z Ministerstwem Obrony FR przedstawiany jest jako alternatywa dla deportacji lub postępowania karnego. Naturalizowani cudzoziemcy, którzy zostaną uznani za uchylających się od obowiązku wojskowego, mogą mieć odebrane obywatelstwo. Przewodniczący Komitetu Śledczego FR Aleksandr Bastrykin poinformował o ujęciu 80 tys. takich osób, z których 20 tys. skierowano na front.

Po drugie, kanał pośrednictwa transnarodowego tworzą agencje turystyczne i rekrutacyjne oraz grupy w komunikatorach Telegram i WhatsApp, przy udokumentowanym udziale Federalnej Służby Bezpieczeństwa, placówek dyplomatycznych i „Domów Rosyjskich”. Wykorzystywane są takie portale i aplikacje jak VKontakte,

³ FIDH, Truth Hounds, Kazakhstan International Bureau for Human Rights and Rule of Law, Combatants, Mercenaries or Victims of Human Trafficking? Russia's Exploitation of Foreign Fighters in Its War Against Ukraine (Paryż-Kijów: FIDH, 2026), s. 6-9, 18-21.

TikTok czy Discord. Liczba ogłoszeń o służbie kontraktowej adresowanych do cudzoziemców wzrosła kilkakrotnie od 2024 do 2025 r.⁴

Przemysłowym odgałęzieniem tego samego systemu jest uruchomiony w 2022 r. program Alabuga Start, powiązany ze Specjalną Strefą Ekonomiczną Alabuga w Republice Tatarstanu, gdzie produkowane są drony uderzeniowe Geran-2. Program Alabuga Start adresowany jest do kobiet w wieku 18-22 lat i pod tym względem stanowi wyjątek na tle pozostałych kanałów, obsługujących w przeważającej mierze mężczyzn. Administracja strefy planuje pozyskać ponad 8 tys. pracowników z 77 państw w ramach całego naboru. Global Initiative Against Transnational Organized Crime szacuje liczbę samych uczestniczek na ok. 800 kobiet z 27 państw, z czego blisko 90% skierowano do montażu dronów wojskowych⁵.

Do kategorii pośrednictwa instytucjonalnego należy również sieć Patriarszego Egzarchatu Afryki, utworzonego przez Rosyjski Kościół Prawosławny 29 grudnia 2021 r. i obejmującego według danych z 2024 r. ponad 200 parafii w ponad 25 państwach oraz 218 duchownych afrykańskich pochodzących z 17 krajów⁶. Ścieżka prowadzi od parafii i stypendiów seminaryjnych, przez moskiewskie centra kulturalne, do prac remontowych w klasztorach obwodów riazkańskiego, twerskiego i kirowskiego, a następnie do kontraktów z Ministerstwem Obrony FR. Opisano co najmniej 26 takich przypadków, dotyczących obywateli Burundi, Kamerunu, Kenii, Madagaskaru i Ugandy.

Na przełomie 2025 i 2026 r. pojawiły się nowe wytyczne dotyczące werbowania żołnierzy w państwach trzecich. Wstrzymano rekrutację w tzw. państwach przyjaznych, do których zaliczono m.in. Chiny, Indie, Brazylię, Kuba, Kenię, Nigerię oraz Nepal. W latach 2023-2024 kontrakty podpisało niemal tysiąc Nepalczyków, a w 2025 r. odnotowano zaledwie jeden taki przypadek. Problem ten spotkał się również z reakcją Parlamentu Europejskiego, który 12 marca 2026 r. przyjął rezolucję potępiającą handel ludźmi w kontekście werbowania obywateli państw trzecich.

Wnioski. Moskwa buduje swoją pozycję w Globalnym Południu na obietnicy solidarności antykolonialnej, a jednocześnie kieruje obywateli tych samych państw do jednostek szturmowych na froncie w Ukrainie. Sprzeczność ta jest najsłabszym punktem rosyjskiego przekazu. Rosyjska narracja odwołuje się do pamięci dekolonizacji, natomiast praktyka rekrutacyjna odtwarza dokładnie ten stosunek, przeciwko któremu dekolonizacja była skierowana: obywatel państwa peryferyjnego traktowany jest jako zasób, którego ubytek nie generuje kosztu politycznego w centrum.

Trzeci szczyt Rosja – Afryka, zaplanowany w Moskwie na 28-29 października 2026 r., wyznacza naturalny horyzont czasowy. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Federacji Rosyjskiej 20 lipca informowało o potwierdzeniu udziału przez ponad 30 państw afrykańskich, konsekwentnie przedstawiając frekwencję jako fiasko zachodniej polityki sankcji. Kwestia werbunku obywateli państw afrykańskich powinna funkcjonować w debacie publicznej przed szczytem. Instrumentem właściwym pozostają istniejące kanały Unii Europejskiej: dialog UE – Unia Afrykańska oraz przedstawicielstwa UE w państwach najbardziej dotkniętych werbunkiem.

W wymiarze dyplomacji historycznej konieczne jest konfrontowanie rosyjskiej retoryki z faktami, takimi jak model ochrony reżimu wdrożony w Republice Środkowoafrykańskiej i Mali, warunki pracy w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Alabuga oraz dane o śmiertelności rekrutów afrykańskich. Polska dysponuje w tym zakresie odpowiednim doświadczeniem dekonstruowania narracji o „wyzwoleniu” Europy Środkowo-Wschodniej, opartej na tej samej figurze bezinteresownego protektora, który w zamian za ochronę przejmuje kontrolę nad państwem (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 1617](#)). Naturalnym forum pozostaje Europejska Sieć Pamięć i Solidarność, poszerzona o partnerów afrykańskich.

⁴ OpenMinds, „Russia Broadens Its Efforts to Recruit Foreigners for the War in Ukraine”, 25.11.2025.

⁵ K. P. Larsen, S. M. Cold-Ravnkilde, Russia's Extended War: Foreign Nationals on the Frontlines, DIIS Report 2026: 04 (Kopenhaga: Danish Institute for International Studies, 2026), s. 21-34.

⁶ S. Sukhankin, „Russian Orthodox Church Recruits African Students for Moscow's War in Ukraine”, Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor, 16.09.2024.

W wymiarze koordynacji z partnerami Polska powinna zabiegać na forum Rady Unii Europejskiej o rozszerzenie list sankcyjnych o osoby i podmioty uczestniczące w werbunku oraz o włączenie kwestii repatriacji zwerbowanych obywateli państw trzecich do agendy współpracy konsularnej i wizowej. Ograniczanie zewnętrznych źródeł uzupełniania stanów osobowych Sił Zbrojnych FR jest bezpośrednim wkładem w bezpieczeństwo wschodniej flanki NATO.